

ΠΑΣΟΚ: Η ιστορική βαρύτητα της πολιτικής ελαφρότητας

Του **Κωστή Παπαϊωάννου**

Δικαιολογείται να παίρνει τόσο μεγάλες διαστάσεις μια πολιτικά φτωχή κρίση σε ένα κόμμα που ουδέποτε υπήρξε ενιαίο; Δικαιολογείται όταν η κρίση έχει ιστορική σημασία. Η κρίση στο ΠΑΣΟΚ είναι μέρος της κρίσης και των απελπισμένων προσπαθειών θεραπείας του μεταπολεμικού πολιτικού συστήματος εξουσίας. Το ακαταμάχητο όπλο του ΠΑΣΟΚ είναι ακριβώς η πολιτική φτώχεια του. Με αυτήν κατεδάφισε την ελληνική Αριστερά και με αυτήν σήκωσε το βάρος της μεταπολιτευτικής σταθεροποίησης του συστήματος εξουσίας. Ήταν βέβαιο ότι χάρη στην ικανότητα των στελεχών και των συμβούλων του να εκχυδαίζουν την πολιτική και επιστημονική σκέψη, το ΠΑΣΟΚ θα εγκαινίαζε την τρίτη φάση της πολιτικής ιστορίας (και της κρίσης) που άρχισε το 2004.

Η πολιτική ιστορία της Ελλάδα είναι ή ιστορία της κρίσης και της προσπάθειας επιβίωσης του συστήματος εξουσίας. Στην πρώτη φάση, που άρχισε το 1944 με πρωταγωνιστή τον Γεώργιο Παπανδρέου, το εξουσιαστικό σύστημα στήριξε την επιβίωσή του στην εξόντωση της επαναστατικής Αριστεράς. Στην δεύτερη φάση με εργαλείο το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου το πλουτοκρατικό πολιτικό σύστημα μετατράπηκε σε ένα βιώσιμο γραφειοκρατικό σύστημα εξουσίας. Αυτή η άτεχνη απομίμηση της εξαθλιωμένης σοβιετικής γραφειοκρατίας για την Δύση ήταν το σχέδιο διαφυγής από την άμεση χρεοκοπία. Ο εκσυγχρονισμός αφαίρεσε από το σύστημα το κοινωνικό προσωπείο και το επανέφερε στον κλασικό του ρόλο και στον βάλτο της κρίσης.

Με την παράδοση της κομματικής εξουσίας στον Γιώργο Παπανδρέου το 2004 αρχίζει η τρίτη φάση της πολιτικής ιστορίας και της πολιτικής κρίσης. Αφού το σύστημα δεν σταθεροποιήθηκε με την εξόντωση της Αριστεράς στην πρώτη φάση και με την αποστείρωσή της στην δεύτερη φάση, για την τρίτη φάση δεν έμεινε παρα η ελεγχόμενη κατεδάφισή του, με την ελπίδα της αναδόμησης του μέσα στην κοινωνία με την δημιουργία ενός νέου τύπου εξουσιαστή της διπλανής πόρτας. Η διάλυση του κρατικού θεσμού συ-

ντελέστηκε εύκολα αλλά και το φάντασμα του κράτους που συντηρούν τα κόμματα είναι σοβαρό εμπόδιο. Η διάλυση των κομμάτων επομένως αποτελεί το αποφασιστικό βήμα για την ταφή του εν αποσυνθέσει κράτους και την αναβίωση (μετά από μια λογική περίοδο πένθους) της εξουσιαστικής λειτουργίας μέσα στο κοινωνικό σώμα.

Το ΠΑΣΟΚ δεν εκπροσωπούσε ποτέ μια κοινωνική μερίδα αλλά αποτελούσε μια εξουσιαστική τάση. Με την συμμετοχική δημοκρατία καταργούνται τα όρια ανάμεσα στην κομματική και στην κοινωνική βάση και θα γινόταν επιχείρηση εξουσιαστικής διαχείρισης. Μέσα από την ομάδα κάποιος θα πεταγόταν κάθε φορά να διεκδικεί ενώπιον της κοινωνίας και εν ονόματι της επιχείρησης, την αρχηγία του κόμματος και μαζί του συστήματος. Αυτό ακριβώς έκανε ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος. Μια παλατιανή πραξικοπηματική κίνηση, αδιανόητη μέχρι σήμερα, που έγινε δυνατή χάρη στην συμμετοχική δημοκρατία που εισήγαγε ο αντίπαλός του και σαμποτάρισε ο ίδιος.

Το ιστορικό πλαίσιο, όπως περιγράφεται εδώ συνοπτικά, μπορεί να ερμηνεύσει πειστικά όχι μόνο την κρίση στο ΠΑΣΟΚ αλλά και τα διάφορα "παράδοξα" της εποχής μας. Αντίθετα τίποτα δεν μπορεί να ερμηνευτεί έξω από αυτό το ιστορικό πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από την ταυτόχρονη τάση προς την ατομικότητα της πολιτικής πράξης και προς την οικουμενικότητα της πολιτικής σκέψης. Τάση που είναι αντιφατική όταν εκφράζεται στο εξουσιαστικό σύστημα και εποικοδομητική όταν παρουσιάζεται στο κοινωνικό σύστημα.

Η κρίση στο ΠΑΣΟΚ έχει τρεις παράλληλους και αλληλένδετους άξονες:

Ο πρώτος άξονας είναι η αντίληψη ότι η ήττα είναι λόγος για να αλλάξει η ηγεσία. Πρόκειται για το αψευδές τεκμήριο της κρίσης στο ΠΑΣΟΚ και όχι μόνο. Αν ένα κόμμα εκπροσωπεί ένα τμήμα της κοινωνίας, βασικό μέλημα έχει να υπηρετεί τα συμφέροντά του και όχι να κερδίζει στις εκλογές. Αν ένα κόμμα υπηρετεί μια μορφή του εξουσιαστικού συστήματος, βασικό μέλημα έχει να οργανώνεται ανάλογα με την μορφή αδιαφορώντας επίσης για μια νίκη εδώ και τώρα. Η κρίση συνίσταται στο γεγονός ότι οι δύο βάρκες στις οποίες πατάει το ΠΑΣΟΚ απομακρύνονται και το ΠΑΣΟΚ διστάζει ακόμα, παρά την Συμμετοχική Δημοκρατία, να πέσει στην θάλασσα.

Ο δεύτερος άξονας είναι ή συζήτηση πόσο "αριστερά" έναντι του πόσο "εξουσιαστικά" πρέπει να βαδίζει το ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα του Ανδρέα έμαθε πολλά από τον Μαρξ, αλλά δεν έμαθε ποτέ την παροιμία: «Ή παπάς, παπάς ή ζευγάς, ζευγάς». Τα στελέχη και οι σινιέ σύμβουλοί του δεν κατάλαβαν ότι από τον σοσιαλισμό δεν κληρονόμησαν (ή δεν μιμήθηκαν) τον αποτελεσματικό κομματικό μηχανισμό χωρίς την κρίση της δικτατορίας του προλεταριάτου που άρχισε όταν αυτή έγινε ένας μηχανισμός άσκησης εξουσίας.

Ο τρίτος άξονας είναι η ενότητα του ΠΑΣΟΚ. Το σύστημα εξουσίας είναι κοινωνικό σύστημα αλλά είναι εξορισμού σε αντίθεση με το όλον κοινωνικό σύστημα. Ένα κόμμα είναι ένας σύνδεσμος της κοινωνίας με το σύστημα εξουσίας. Η ενότητα ενός κόμματος είναι άλλη με όρους εξουσιαστικού συστήματος και άλλη με όρους κοινωνικού συστήματος. Αλλά η επιδίωξη της πολιτικής εξουσίας είναι κοινός παρανομαστής στον λόγο των υποψηφίων προέδρων. Αυτό δείχνει ότι στο ΠΑΣΟΚ έχουν αποφασίσει να υπάρχει το κόμμα με όρους εξουσίας. Όταν επομένως δεν θα μπορεί να "πείσει" την κοινωνία θα διαλυθεί.

Το συμπέρασμα από την κρίση είναι ότι το ΠΑΣΟΚ ως πρωτοπορία του εξουσιαστικού συστήματος υπο την πίεση της ιστορικής δυναμικής διαλύεται σαν απομίμηση κοινωνικού κόμματος για να ξαναγίνει ένα εξουσιαστικό κόμμα. Το ίδιο ιστορικό φαινόμενο, εκφράζει η διάλυση και αναμόρφωση της κρατικής λειτουργίας και εξαιρετικά πολύπλοκα η διάλυση και αναμόρφωση της Αριστεράς. Η εξουσιαστική πολιτική εκφράζει την ιστορική συγκυρία αλλά το εξουσιαστικό σύστημα την αγνοεί. Από την άλλη μεριά η ρητή περιγραφή του ιστορικού φαινομένου και η συνειδητοποίησή του από την κοινωνία είναι το ζητούμενο της εποχής. Πάντως η κρίση στο ΠΑΣΟΚ αποδεικνύει ότι η κοινωνική αντίθεση μεταφέρεται από το εξουσιαστικό επίπεδο στο κοινωνικό επίπεδο και αυτό, όποιο κόστος και αν έχει, θα είναι τελικά προς όφελος του κοινωνικού συστήματος.